

ถอดบทเรียนความรู้และบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้าน “ ดนตรีไทย ”

จากภูมิปัญญาของ
นายสนธยา วงษ์สมิง หรือวงบัวขาวบรลง

บ้านวังตะเคียน หมู่ที่ 8 ตำบลวังตะเคียน
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ถอดบทเรียนความรู้และบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้าน “ ดนตรีไทย ”

จากภูมิปัญญาของ
นายสนธยา วงษ์สมิง หรือ
วงบัวขาวบรรเลง

บ้านเลขที่ 18/6 หมู่ที่ 8 ตำบลวังตะเคียน
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

คำนำ

เอกสารการถอดบทเรียนความรู้และบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อสรุปรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคมและได้จากการเล่าประสบการณ์ จากการสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของเจ้าของภูมิปัญญา บอกเล่าได้แก่ เจ้าของภูมิปัญญา คุณสนธยา วงษ์สมิง ภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย หมู่ที่ 8 บ้านวังตะเคียน ตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้จัดทำเอกสารเล่มนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักเป็นประโยชน์สำหรับท่านที่สนใจในเรื่อง ดนตรีไทย หรือที่กลุ่มลงความเห็นว่ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้นำชุมชนที่ได้ให้ความรู้จากภูมิปัญญาสำหรับผู้สนใจ

ผู้จัดทำ

เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

วงบัวขาวบรรเลง

ประวัติความเป็นมา

นายสนธยา วงษ์สมิงหรือชื่อที่คนทั่วไปเรียกกันว่า “ขาว” เป็นคนที่รักดนตรีไทย โดยสายเลือดเกิดวันที่ 18 เดือน ธันวาคม พุทธศักราช 2505 พักอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 18/6 หมู่ที่ 8 ตำบลวังตะเคียน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบันสมรสกับนางจำเนียร บุญศิริ อายุ 48 ปี มีบุตรด้วยกัน 3 คน คือ

1. นางเอ๋ วงษ์สมิง อายุ 27 ปี ปัจจุบันสมรสแล้วและได้แยกครอบครัวไปแล้ว

2. นางบัว วงษ์สมิง อายุ 23 ปี ปัจจุบันสมรสแล้วและได้แยกครอบครัวไปแล้ว

3. นายธวัชชัย วงษ์สมิง อายุ 22 ปี ปัจจุบันกำลังศึกษาด้านดนตรีไทย ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีที่ 1 เอกดนตรีไทย จากภูมิปัญญาด้านดนตรีไทยที่รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ในตอนที่ยังเป็นเด็กเวลาที่ พ่อไปเล่นดนตรีไทยที่ไหน ก็จะตามไปด้วย จึงทำให้ได้เรียนวิชาด้านดนตรีไทยเพิ่มเติมกับอาจารย์สกล แก้วเพ็ญกาจ ซึ่งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี และด้วยความเคยชินกับสิ่งแวดล้อมด้านการเล่นดนตรีไทย จนปัจจุบันได้เกิดเป็นความรักในเสียงดนตรีไทย (ศึกษาด้านการต่อเพลง) แต่เดิมนายขาวใช้ชื่อว่า วง ศ.สังเวียนสิงห์ แล้วมาเปลี่ยนชื่อเป็นวงบัวขาวบรรเลง จนถึงปัจจุบัน

ในการไปเล่นดนตรีไทยในแต่ละครั้ง จะมีสมาชิกในวงไม่เท่ากัน โดยวงเล็กจะมีผู้เล่น จำนวน 9 คน แต่ถ้าเป็นงานใหญ่ ๆ จะมีผู้เล่น จำนวน 15 คนขึ้นไป แต่ละคนสามารถเล่นดนตรีได้หลายชนิด หลายประเภท สมาชิกส่วนใหญ่ในวงจะเป็นญาติพี่น้องส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะมาจากคนในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีความรักในเสียงดนตรีไทยเหมือนกัน และยังมี การประสานงานกับวงดนตรีไทยต่างพื้นที่ อีกด้วย

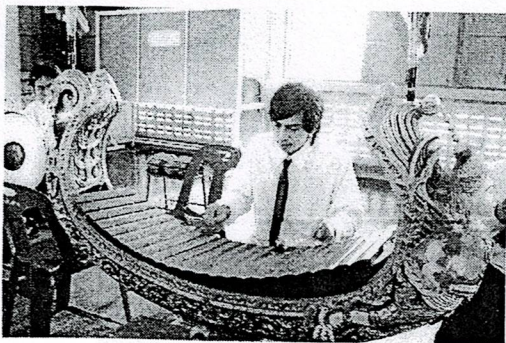
ดนตรีไทยเป็นดนตรีที่มีความไพเราะเฉพาะตัว โดยเฉพาะ ระนาดเอก เป็นดนตรีไทยที่เล่นยากที่สุด เพราะต้องใช้ความชำนาญ และต้องมีทักษะในด้านดนตรี แต่สิ่งที่นักดนตรีไทยบอกว่าเล่นง่ายที่สุด ก็คือกรับ เพราะเป็นเครื่องดนตรีไทยที่สามารถใช้ได้ทุกงาน เครื่องดนตรีไทย ส่วนใหญ่ นายขาวซื้อมาจากอยุธยา และฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร (วัดยาง บ้านนายชัย) วงบัวขาวบรรเลง จะมีพิธีไหว้ครูให้แก่พ่อแก่ แม่แก่ ทุก ๆ เดือน 9 หรือ เดือน 8 ข้างขึ้น ของทุกปี

มูลเหตุแห่งการก่อเกิด

นายสนธยา วงษ์สมิง มีภรรยาเป็นคนจังหวัดฉะเชิงเทรา(คนแปดริ้ว) และพ่อของภรรยาก็เป็นนักดนตรีอยู่ที่ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร จึงได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ ณ จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อปี 2525 ด้วยความรักดนตรีไทย จึงอยากให้มีผู้สืบทอดแก่เยาวชนรุ่นหลัง นายสนธยา วงษ์สมิง จึงได้รับสอนดนตรีไทยให้แก่ผู้ที่สนใจ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น และได้มีเยาวชนบางคนมาเรียนจนสามารถนำไปเป็นอาชีพได้หลายคนแล้ว

การแสดงในงานแต่ละงาน จะได้รับค่าตอบแทน ถ้าเป็นวงเล็กก็จะได้รับงานละ 5,000 บาท/งาน แต่ถ้าเป็นวงใหญ่ จะได้รับงานละ 8,000 บาท/งาน บางงานนายสนธยา วงษ์สมิง ก็เล่นให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเลย บางงานก็ได้ค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด ซึ่งในแต่ละครั้งจะเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่คงที่ แต่นายสนธยา วงษ์สมิง ก็ไม่ได้นึกท้อถอย หรือน้อยใจ เนื่องจากเป็นงานที่รักและมีความผูกพันในดนตรีไทย และด้วยกำลังใจจากภรรยาและลูก ๆ จึงทำให้นายสนธยา วงษ์สมิง มีกำลังใจในการบรรเลงดนตรีไทยต่อไป

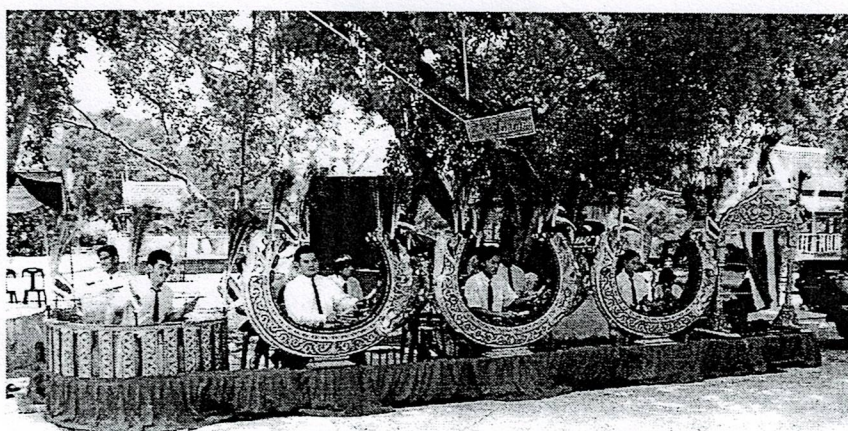
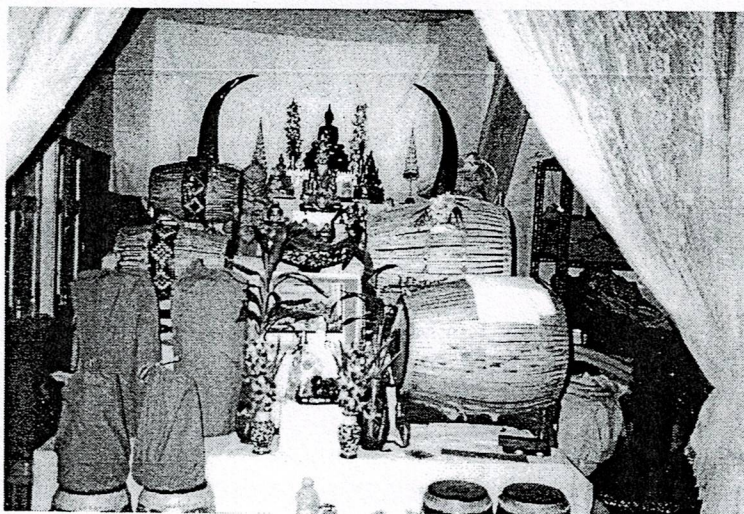
ในปัจจุบันบุตรสาวทำงานโรงงานแต่ในบางครั้งก็สามารถที่จะมาช่วยเหลือครอบครัวในการเล่นดนตรีไทยได้ และนายธวัชชัย วงษ์สมิง บุตรชาย ได้สืบทอดงานด้าน

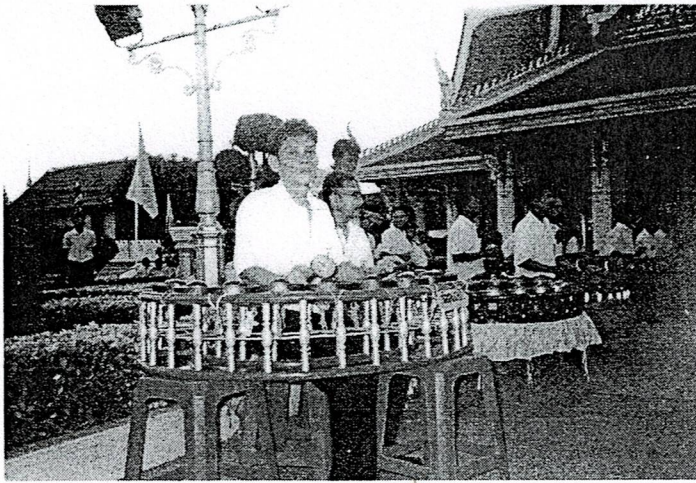

ดนตรีไทยได้ อย่างชัดเจน โดยได้ไปเรียนดนตรีไทยกับขุนอินเป็นอาจารย์ด้านดนตรี ไทย ระดับประเทศ พร้อมทั้งได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีที่ 1 เอกดนตรีไทย และมีการออกงานต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ สามารถหาเลี้ยงชีพและส่งตนเองเรียน โดยไม่รบกวนค่าใช้จ่ายจากทางบ้านเลย

และในบางครั้งก็ยังมีเงินนำมาเกื้อหนุนแก่ครอบครัวได้อีกด้วย

ผลการดำเนินงานและความภาคภูมิใจ

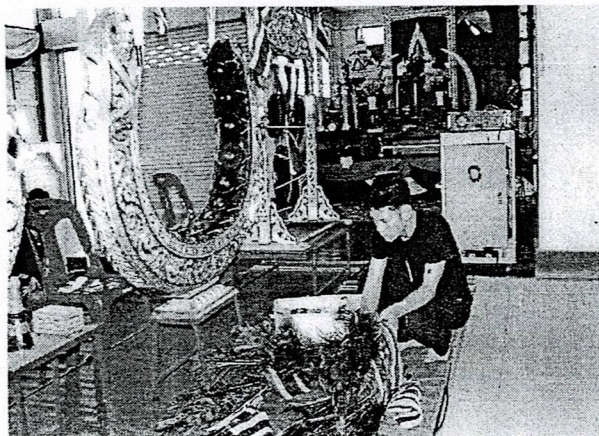
ความภาคภูมิใจที่สุดของชีวิตคือ
การได้ร่วมบรรเลงดนตรีไทย โดย
วงบัวขาวบรรเลง ในงาน
เทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม มหาราช
ณ ห้องสนามหลวง
กรุงเทพมหานคร เป็นงานที่

สร้างความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากของวงศ์ตระกูล และความภาคภูมิใจอีกสิ่งหนึ่ง คือ
บุตรชายคนเล็กได้สืบทอดงานด้าน
ดนตรีไทยจากพื้นฐานการเล่นดนตรีไทย
ของครอบครัวแล้ว ด้วยความรักในเสียง
ดนตรีไทย จึงได้ย้ายไปอยู่กับขุนอิน เมื่อ
อายุได้เพียง 8 ขวบ เท่านั้น จากการ
ชักชวนของอา(น้องชายของพ่อ)พักอาศัย
อยู่กับขุนอิน และเมื่อเรียนจบชั้นประถม
ได้เลือกเรียนที่ โรงเรียนห้วยจระเข้มที่จังหวัด

นครปฐม เป็นโรงเรียนที่สอนด้านดนตรีไทยและศึกษาต่อในชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนเซ็นต์
กรุงเทพ(ราชดำเนิน) เป็นโรงเรียนสอนด้านโปงลาง แต่บุตรชายได้เลือกเรียนระนาดเอก และ
สามารถถ่ายทอดงานด้านดนตรีไทยที่ได้เป็นอย่างดี ด้วยความรักในเสียงดนตรีไทยอย่าง
แท้จริง ปัจจุบันศึกษาวิชาด้านดนตรีไทย ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ปีที่ 1 และฝึกฝนการต่อเพลง(การเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทยเพิ่มเติม)กับขุนอิน ซึ่งเป็นผู้ที่มี
ความเชี่ยวชาญและมีความชำนาญด้านดนตรีไทย

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรม

เมื่อครั้งยังเยาว์วัยรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่มีอาชีพในการเล่นดนตรีไทยในงานพิธีต่าง ๆ จึงเป็นการบังคับไปในตัวว่าต้องเล่นดนตรีไทยให้เป็นแต่เพียงแค่เป็นการบังคับด้วยสิ่งแวดล้อม จึงทำให้นายขวยังไม่มี ความสนใจที่จะเล่นดนตรีไทย

อย่างจริงจัง แต่เนื่องจากต้องคลุกคลีอยู่กับดนตรีไทยอยู่ทุกวัน จึงทำให้เกิดความชอบในเสียงดนตรีไทย เมื่อหมดรุ่น พ่อ แม่แล้วนายขวได้พบกับภรรยา(คนแปดริ้ว)โดยสภาพครอบครัวของภรรยาก็เป็นครอบครัวที่มีอาชีพด้านดนตรีอีกเช่นเดียวกัน นายขว จึงได้คิดว่าขอยึดอาชีพเป็นนักดนตรีไทยและทำให้นายขวเกิดความผูกพันมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันมีความรักและความผูกพันในเสียงดนตรีไทยและต้องการให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบทอดงานด้านดนตรีไทยของตนไม่ให้สูญหายไป เพราะในปัจจุบันเยาวชนจะไม่ค่อยสนใจดนตรีไทย(แนวป๊อปปี้) จะหันไปสนใจดนตรีไทย(แนวสตริง) มากกว่า นายขวจึงต้องการรับสอนเยาวชนหรือทุกคนที่สนใจโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

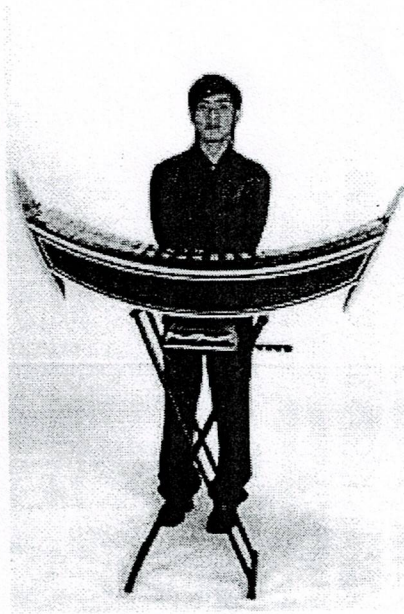

ปัญหาและอุปสรรค/แนวทางแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับวงบัวขาวบรรเลง มีผู้ที่สืบทอดงานด้านดนตรีไทยหาได้ยาก และในฤดูฝนจะไม่มีการจัดงานพิธีมากเท่าที่ควร จึงทำให้ในฤดูฝนไม่ค่อยมีรายได้มาจุนเจือในครอบครัว และในการไปเล่นในบางงานก็ไม่ได้รับค่าตอบแทน บางงานค่าตอบแทนก็น้อย

ในปัจจุบัน ในงานพิธีต่าง ๆ ก็มักจะใช้วงดนตรีไทยสากลกันมากยิ่งขึ้น ทำให้
คนรุ่นหลังเริ่มลืมเลือนดนตรีไทย(วงปี่พาทย์)มากยิ่งขึ้น

ในบางครั้งก็ได้รับเงิน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวจากบุตรชายคนเล็ก
เพราะบุตรเล่นดนตรีไทย(พร้อมกับเรียนดนตรีไทยไปด้วย)อยู่กับชุมชนอื่น บุตรชายคนเล็กจึงเป็น
ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ในยามที่มีงานน้อย(ในฤดูฝน)

ธวัชชัย วงษ์สมิง(เสื่อ)

ลูกศิษย์กันกุฎิที่ขุนอินหมายมันให้สืบสานด้านระนาดต่อไปในอนาคต

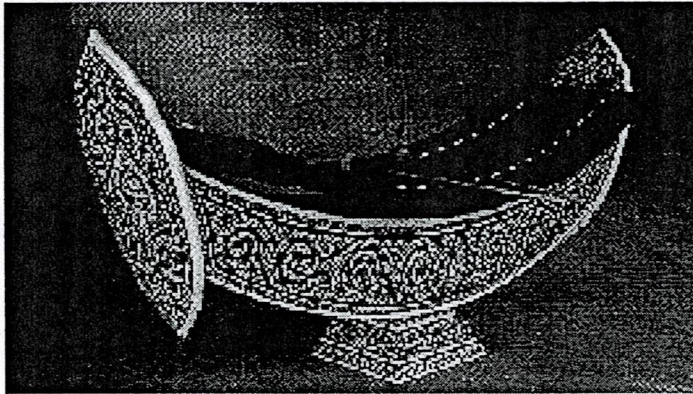
นายรัชชัย วงษ์สมิง(บุตรชายคนเล็ก)ได้เข้าเป็นลูกศิษย์
ของขุนอินและได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกวงดนตรีที่ใช้ชื่อว่า

"บอยไทยเจเนอเรชั่น 2"

แนะนำเครื่องดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทยที่ นายสนธยา วงษ์สมิง หรือ “วงบัวขาวบรรเลง” ใช้ในการ บรรเลงเพลงวงปี่พาทย์มอญ อยู่ทุกวันนี้ คือ

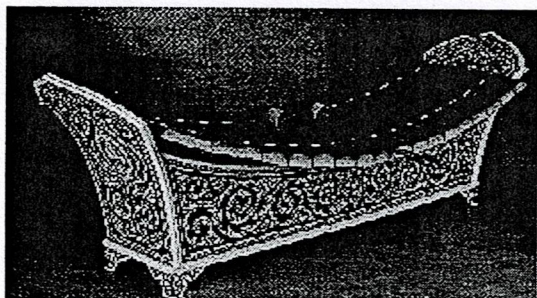
1. ระนาดเอก

ระนาดเอกเป็นเครื่องตีชนิดหนึ่ง ที่ วิวัฒนาการมาจากกรับ แต่เดิมคงใช้ กรับสองอันตีเป็นจังหวะ ต่อมาก็เกิด ความคิดว่า ถ้าเอากรับหลายๆอัน เรียงลาดลงไป แล้วแก้ไขประดิษฐ์ให้ ขนาดลดหลั่นกัน แล้วทำรางรองอุ้ม เสียง และใช้เชือกร้อยไม้กรับขนาด

ต่างๆกันนั้นให้ติดกัน และชิงไว้บนรางใช้ไม้ตีให้เกิดเสียง นำตะกั่วผสมกับขี้ผึ้งมาถ่วงเสียง โดยนำมา ติดหัวท้ายของไม้กรับนั้น ให้เกิดเสียงไพเราะยิ่งขึ้น เรียกไม้กรับที่ประดิษฐ์เป็น ขนาดต่างๆกันนั้นว่า “ลูกระนาด” เรียกลูกระนาดที่ผูกติดกันเป็นแผ่นเดียวกันว่า “ผืน” ลูกระนาดนี้ ทำด้วยไม้ไผ่บง หรือไม้แก่น เช่นไม้ชิงชัน ไม้มะหาด ไม้พะยุงก็ได้ โดยนำมาเหลา ให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ แล้วทำรางเพื่ออุ้มเสียงเป็นรูปคล้ายลำเรือ ให้หัวและท้ายโค้งขึ้น เรียกว่า รางระนาด แผ่นไม้ที่ปิดหัวท้ายรางระนาดเราเรียกว่า “โขน” ระนาดเอกในปัจจุบันมี จำนวน 21 ลูก ลูกต้นมีขนาด 39 ซม. กว้างราว 5 ซม. และหนา 1.5 ซม. มีขนาดลดหลั่นลง ไปจนถึงลูกที่ 21 หรือลูกยอดที่มีขนาด 29 ซม. เมื่อนำผืนระนาด มาแขวนบนรางแล้ว หากวัด จากโขนหัวรางข้างหนึ่งไปยังโขนหัวรางอีกข้างหนึ่ง จะมีความยาวประมาณ 120 ซม. มีเท้า ราง เป็นเท้าเดียว รูปคล้ายกับพานแว่นฟ้า

2. ระนาดทุ้ม

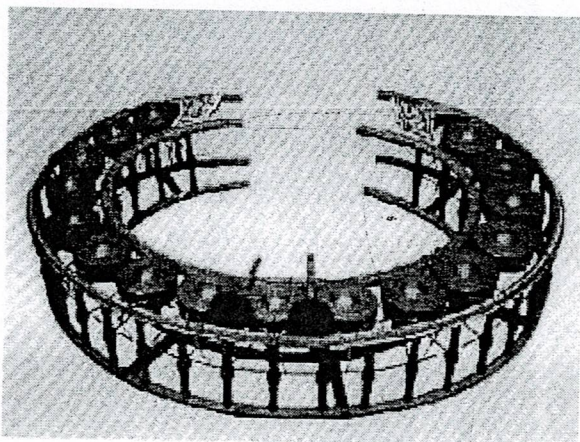
เป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นมากในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นการสร้างเลียนแบบระนาดเอก ใช้ไม้ชนิดเดียว กันกับระนาดเอก ลูกระนาดทุ้มมีจำนวน 17 หรือ 18 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 42 ซม. กว้าง 6 ซม. และลดหลั่นลงมาจนถึง

ลูกยอด ที่มีขนาดยาว 34 ซม. กว้าง 5 ซม. ร่างระนาดทุ้มนั้นประดิษฐ์ให้มีรูปร่างคล้ายหีบไม้ แต่เว้าตรงกลางให้โค้ง โขนปิดหัวท้ายเพื่อเป็นที่แขวนผืนระนาดนั้น ถ้าหากวัดจากโขนด้านหนึ่งไปยังโขนอีกด้านหนึ่ง ร่างระนาดทุ้มจะมีขนาดยาวประมาณ 124 ซม. ปาก ร่างกว้างประมาณ 22 ซม. มีเท้าเตี้ยๆรองไว้ 4 มุมร่าง

ลักษณะไม้ตีระนาดมีดังนี้

1. ไม้แข็ง ปลายไม้ระนาด พอกด้วยผ้าชุบน้ำรักจนแข็ง
2. ไม้ نرم ปลายไม้ระนาด ใช้ผ้าพันแล้วถักด้วยด้ายจนนุ่ม
3. ไม้ตีระนาดทุ้ม ปลายไม้ระนาด ใช้ผ้าพันพอกให้โต และนุ่ม เพื่อตีให้เกิดเสียงทุ้ม
4. ไม้ตีระนาดเหล็ก ปลายไม้ตีทำด้วยแผ่นหนังดิบ ตัดเป็นวงกลมเจาะรูตรงกลาง แล้วเอาไม้เป็นด้ามสำหรับถือมีขนาดใหญ่กว่าไม้ตีระนาดเอกธรรมดา
5. ไม้ตีระนาดทุ้มเหล็ก ทำลักษณะเดียวกับไม้ตีฆ้องวง แต่ปลายไม้พันด้วยหนังดิบ เพื่อให้แข็งแรงเวลาตี จะเกิดเสียงได้

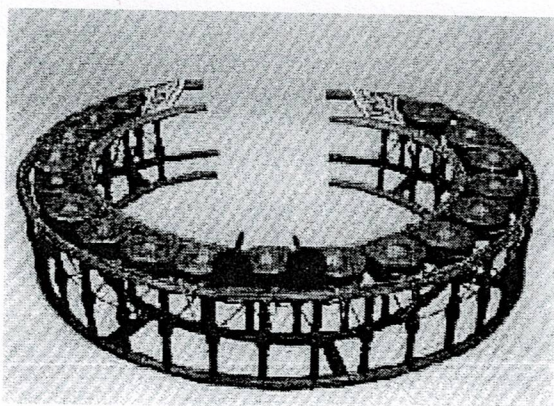
3. ห้องวงใหญ่

เป็นเครื่องดนตรีที่คิดประดิษฐ์ขึ้นมาจาก
ห้อยเดี่ยว ห้อยคู่ และห้อยราว วงห้อยใช้
ต้นหวายโป่งทำเป็นร้าน สูงประมาณ
24 ซม. ระหว่างหวายเส้นนอกกับหวาย
เส้นในห่างกันประมาณ 14-17 ซม.
ตัดให้โค้งเป็นวงรอบตัวคนนั่งดี เปิดช่อง
ด้านหลังคนดีเป็นทางเข้า ระยะห่าง

ประมาณ 20-30 ซม. วงห้อยต้องตัดให้พอดีสำหรับคนเข้าไปนั่งได้ไม่อึดอัด ลูกห้อยวงหนึ่งมี
16 ลูก ลูกต้นวัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 17 ซม. อยู่ทางซ้ายมือด้านหลังผู้ตี ลูกยอดวัดผ่าน
ศูนย์กลางประมาณ 12 ซม. อยู่ทางขวามือ ด้านหลังผู้ตี ไม้ตีทำด้วยแผ่นหนังดิบ ตัดเป็น
วงกลมเจาะกลางสอดด้ามไม้สำหรับถือ

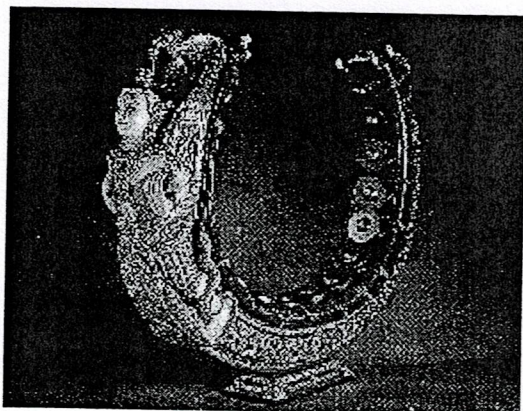
4. ห้อยวงเล็ก

เป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีขนาดย่อมกว่า
ห้อยวงใหญ่ วัดจากขอบวงในด้านซ้ายมือ
ถึงขอบวงในด้านขวา กว้างประมาณ 80 ซม.
เรือนห้อยสูง 20 ซม. ห้อยวงเล็กมีทั้งหมด 18
ลูก ลูกต้นวัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 13 ซม.

ลูกยอดมีขนาดประมาณ 9.5 ซม ใช้บรรเลงร่วมในวงปี่พาทย์ ในวงปี่พาทย์วงหนึ่งๆนั้น จะใช้
ห้อย 2 วง คือ ห้อยวงใหญ่ และ ห้อยวงเล็ก

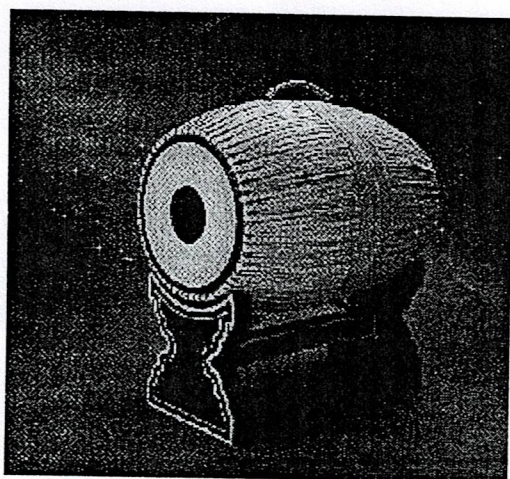
5. ห้องมอญ

ห้อยมอญ เป็นห้อยวงที่ตั้งโค้งขึ้นไปทั้งสองข้าง ไม่วางราบไปกับพื้นเหมือนกับห้อยไทย วงห้อย ส่วนที่โค้ง ขึ้นไปนั้น แกะสลักเป็นลวดลายปิดทองประดับกระจกอย่างงดงาม ส่วนมากมัก แกะเป็นรูปกนิษฐ เรียกกัณว่าหน้าระ ตอนกลาง โค้งและเป็นที่กระหนกใบเทศปิดทองประดับ

กระจกเช่นกัน มีเท้ารองตรงกลางเหมือนกับเท้าของระนาดเอก ห้อยมอญวงหนึ่งๆมีจำนวน 15 ลูก สำหรับใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ รามัญ หรือปี่พาทย์มอญ วงห้อยมอญมี 2 ชนิด เช่นเดียวกับห้อยไทย คือมีห้อยมอญใหญ่ และ ห้อยมอญเล็ก

6. ตะโพน

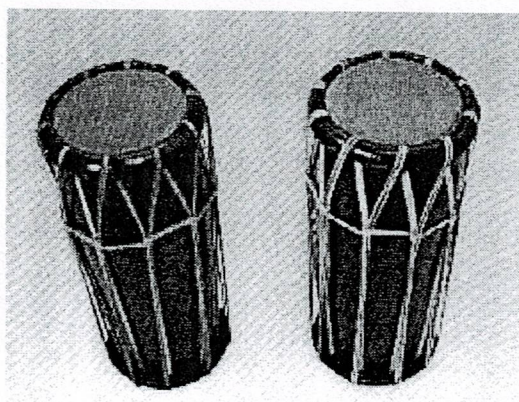
ตะโพนเป็นเครื่องดนตรีที่ขึงด้วยหนัง ตัวตะโพน ทำด้วยไม้สักหรือไม้ขนุน เรียกว่า “หุ่น” ขุดแต่งให้เป็นโพรงภายใน ขึ้นหนัง 2 หน้า ดึงด้วยสายหนังโยงเร่งเสียงเรียกว่า “หนังเรียด” หน้าใหญ่มีความกว้างประมาณ 25 ซม.

เรียกว่าหน้า “เท่ง” ติดหน้าด้วยข้าวสุกบดผสมกับขี้เถ้าเพื่อถ่วงเสียง อีกหน้าหนึ่งเล็กกว่ามี

ขนาดประมาณ 22 ซม. เรียกว่า “หน้ามัด” ตัวกลองยาวประมาณ 48 ซม. รอบๆขอบหนังที่ขึ้นหน้า ถักด้วยหนังที่ตีเกลียวเป็นเส้นเล็กๆ เรียกว่า “ไส้ละมาน” แล้วจึงเอาหนังเรียดร้อยในช่วงของไส้ละมานทั้งสองข้าง โยงเรียงไปโดยรอบจนมองไม่เห็นไม้หุ่น มีหนังพันตรงกลาง เรียกว่า “รัดอก” ข้างบนรัดอก ทำเป็นหูหิ้วและมีเท้ารองให้ ตัวตะโพนวางนอนอยู่บนเท้า ใช้ฝ่ามือซ้ายขวาตีได้ทั้งสองหน้า ใช้สำหรับบรรเลงผสมอยู่ในวงปี่พาทย์ ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับต่างๆ

ตะโพนนี้ ถือเป็นบรมครูทางดุริยางคศิลป์ นับว่าพระประโคนธรรพ เป็นครูตะโพน เมื่อจะเริ่มการบรรเลง จะต้องนำดอกไม้ธูปเทียน บูชาตะโพนก่อนทุกครั้ง และถือเป็นประเพณีสืบทอดกันมาเหตุที่ต้องกราบไหว้บูชาก็เพราะตะโพนเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงร่วมกับสังข์ บัณเฑาะว์ และ มโหระทึก ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำองค์ของเทพเจ้า และสมมุติเทพ ดังนี้คือ สังข์ประจำพระองค์พระนารายณ์ และพระอินทร์บัณเฑาะว์ ประจำองค์พระอิศวร มโหระทึก เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบพระอิศริยยศองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นสมมุติเทพส่วนตะโพนนั้นเป็นกลองที่พระคเณศได้เป็นผู้ตีเป็นคนแรก ดังนั้น ตะโพนเมื่อนำมาร่วมบรรเลงในวงปี่พาทย์ จึงถือเป็นบรมครู และทำหน้าที่กำกับหน้าทับต่างๆ ทั้งหมด

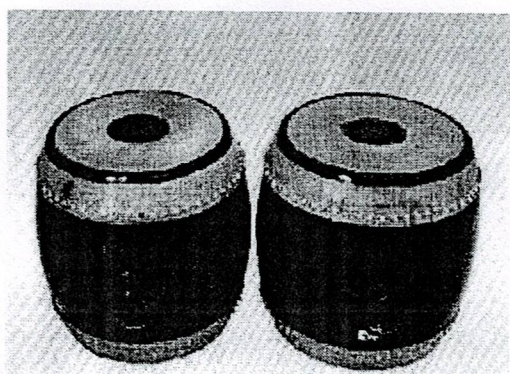
7. กลองแขก

กลองแขกเป็นเครื่องดนตรีประเภทตีที่มีรูปร่างยาวเป็นรูปทรง กระบอก ขึ้นหนังสองข้างด้วยหนังลูกวัวหรือหนังแพะหน้าใหญ่ กว้างประมาณ 20 ซม. เรียกว่า “หน้ารุ่ม” ส่วนหน้าเล็กกว่าประมาณ 17 ซม. เรียกว่า “หน้าदान” ตัวกลองแขกทำด้วยไม้แก่น เช่นไม้ชิงชันหรือไม้

มะริดการขึ้นหนังใช้เส้นหวายผ่าซีกเป็นสายโยง เร่งเสียง โยงเส้นห่างๆ ในปัจจุบันอาจใช้เส้นหนังแทนเนื่องจากหาหวายได้ยาก กลองแขกสำหรับหนึ่งมี 2 ลูก ลูกเสียงสูงเรียก “ตัวผู้” ลูกเสียงต่ำเรียก “ตัวเมีย” ตีด้วยฝ่ามือทั้งสองข้างให้สอดคล้องกันทั้งสองลูก

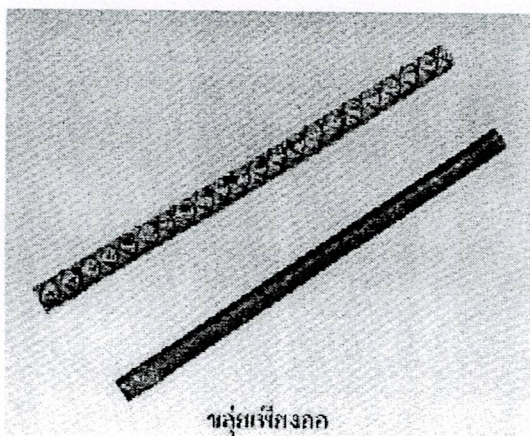
8. กลองทัด

กลองทัดเป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่ขึ้นหน้าทั้งสองข้างด้วยหนังวัวหรือหนังควาย ตีด้วยหมุด หุ่นกลองทำจากไม้เนื้อแข็ง กลึงคว้านข้างในจนเป็นโพรง ป่องตรงกลางนิดหน่อยหมุดที่ตีเรียกว่า “แฉ้” ทำด้วยไม้หรืองาหรือ

กระดุกสัตว์ตรงกลางหุ่น กลองมีห่วงสำหรับแขวน เรียกว่า “หุระวิง” กลองทัด มีขนาดหน้ากว้างเท่ากันทั้งสองข้าง วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ 46 ซม. ตัวกลองยาวประมาณ 41 ซม. กลองทัดมี 2 ลูก ลูกที่มีเสียงสูง ดัง “ตุ้ม” เรียกว่าตัวผู้ และ ลูกที่มีเสียงต่ำตึ๊ง “ต้อม” เรียกว่าตัวเมีย ใช้ไม้ตี 1 คู่ มีขนาดยาวประมาณ 54 ซม.

9. ขลุ่ย

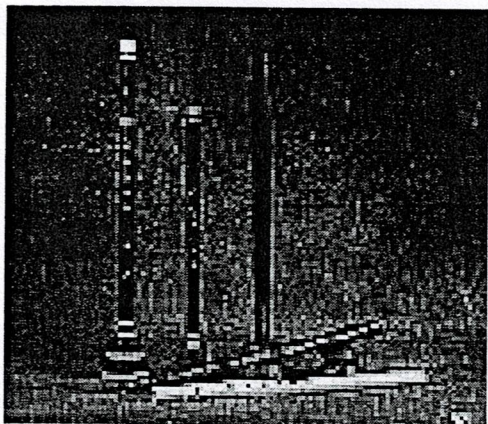

ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมของไทย ทำด้วยไม้ไผ่ปล้องยาวๆ ไขว่ข้อทางปลายแต่เจาะทะลุข้อข้างไฟให้แห้งแล้วตบแต่งผิวให้ ไหม้เกรียมเป็นลวดลายสวยงาม ด้านหน้าเจาะรูกลมๆ เรียงแถวกัน 7 รู สำหรับนิ้วปิดเปิดเสียง ขลุ่ยไม่มีลิ้นเหมือนปี่ แต่เขาใช้ไม้อุดเต็มปล้อง แล้วปาดด้านล่างให้มีช่อง ไม้อุดนี้เรียกว่า “ดาก” ทำ

ด้วยสไมล์ักเพราะไม่มีขุยมะพร้าวมาบังลม ด้านหลังได้ดากลงมา เจาะรูเป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่ปาดตอนล่างเป็นทางเฉียงไม่เจาะ ทะลุตรงเหมือนรูด้านหน้า รูที่เป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้านี้ เรียกว่า “รูปากนกแก้ว” ได้รูปากนกแก้วลงมา เจาะรูอีก 1 รู เรียกว่า “รูนิ้วค้ำ” เพราะเวลาเป่า ผู้เป่าจะใช้หัวแม่มือค้ำปิดเปิดที่รูนี้ เหนือรูนิ้วค้ำด้าน หลัง และเหนือรูบนของรูด้านหน้าทั้งเจ็ดรู แต่อยู่ทางด้านขวา เจาะรูอีกรูหนึ่งเรียกว่า “รูเยื่อ” เพราะแต่ก่อนจะใช้เยื่อไม้ปิดรูนี้ ต่อมาก็ไม่ค่อยได้ใช้ ตรงปลายเลาขลุ่ยจะเจาะรูให้ซ้ายขวา ตรงกันเพื่อร้อยเชือก เรียกว่า “รูร้อยเชือก” ดังนั้น จะสังเกตว่า ขลุ่ย 1 เลา จะมีรูทั้งสิ้น 14 รู **ขลุ่ยมีทั้งหมด 3 ชนิดคือ**

1. ขลุ่ยหลีบ มีขนาดเล็ก ยาวประมาณ 36 ซม. กว้างประมาณ 2 ซม.
2. ขลุ่ยเพียงออ มีขนาดกลาง ยาวประมาณ 45-46 ซม. กว้างประมาณ 4 ซม.
3. ขลุ่ยอู้ มีขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 60 ซม. กว้างประมาณ 4-5 ซม.

ต่อมามีผู้สร้างขลุ่ยกรวดขึ้นมาอีกชนิดหนึ่ง มีเสียงสูงกว่าขลุ่ยเพียงออ 1 เสียง ขลุ่ยกรวดใช้กับวงเครื่องสายผสมที่นำเอาเครื่องดนตรีฝรั่ง มาเล่นร่วมวง

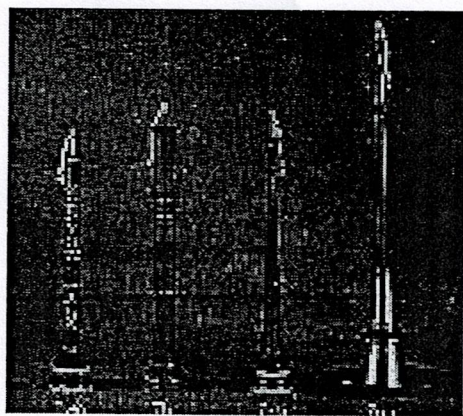
10. ปี่

ปี่ เป็นเครื่องดนตรีไทยแท้ๆ ทำด้วยไม้จริงเช่นไม้ชิงชันหรือไม้ พยูง กลึงให้เป็นรูปบานห้วบานท้าย ตรงกลางป่อง เจาะภายในให้กลวงตลอดเลา ทางหัวของปี่เป็นช่องรูเล็กส่วนทาง ปลายของปี่ ปากรูใหญ่ใช้ชั้นหรือวัสดุอย่างอื่นมาหล่อเสริมขึ้นอีกราวข้างละ ครึ่งชม ส่วนหัวเรียก “ทวนบน” ส่วนท้ายเรียก “ทวนล่าง”

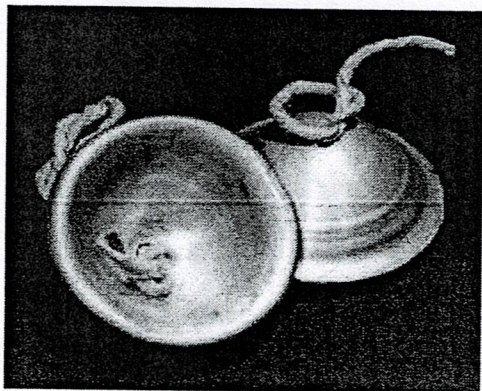
ตอนกลางของปี่ เจาะรูนี้สำหรับเปลี่ยนเสียงลงมาจำนวน 6 รู รูตอนบนเจาะเรียงลงมา 4 รู เว้นระยะห่างเล็กน้อย เจาะรูล่างอีก 2 รู ตรงกลางของเลापี่ กลึงขั้วเป็นเกลียวคู่วัไว้เป็นจำนวน 14 คู่ เพื่อความสวยงามและกันลื่นอีกด้วย ตรงทวนบนนั้นใส่ลิ้นปี่ที่ทำด้วย ใบตาลซ้อนกัน 4 ชั้น ตัดให้กลมแล้วนำไปผูกติดกับท่อลมเล็กๆที่ เรียกว่า “กำพวด” เรียวยาวประมาณ 5 ซม. กำพวดนี้ทำด้วยทอง เหลือง เงิน นาค หรือโลหะอย่างอื่นวิธีผูกเชือกเพื่อให้ใบตาลติดกับกำพวดนั้น ใช้วิธีผูกที่เรียกว่า “ผูกตะกรุดเบ็ด” ส่วนของกำพวดที่จะต้องสอดเข้าไปในเลापี่นั้นเขาใช้ถักหรือเคียน ด้วยเส้นด้าย สอดเข้าไปในเลापี่ให้พอมิดที่พันด้ายจะทำให้เกิดความแน่นกระชับยิ่งขึ้น

ปี่ของไทยจัดได้เป็น 3 ชนิดดังนี้

1. ปี่นอก มีขนาดเล็ก ยาวประมาณ 31 ซม. กว้าง 3.5 ซม. เป็นปี่ที่ใช้กันมาแต่เดิม
2. ปี่กลาง มีขนาดกลาง ยาวประมาณ 37 ซม. กว้างประมาณ 4 ซม. สำหรับเล่นประกอบการแสดงหนังใหญ่ มีสำเนียงเสียงอยู่ระหว่างปี่นอก กับปี่ใน

3. ปี่ใน มีขนาดใหญ่ มีความยาวประมาณ 41-42 ซม. กว้างประมาณ 4.5 ซม. เป็นปี่ที่พระอภัยมณีใช้สำหรับเป่าให้นางผีเสื้อสมุทร ขาดใจตายนั่นเอง

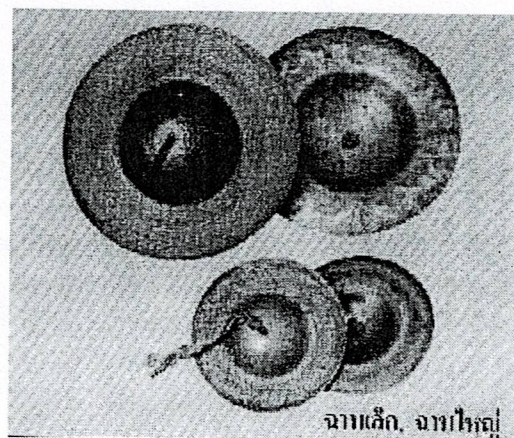

11. จิ้ง

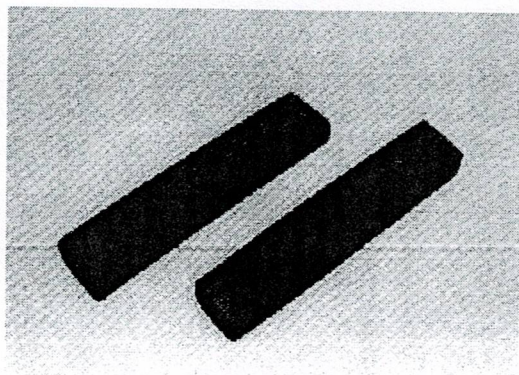
จิ้งเป็นเครื่องตีเสริมแต่งและเน้นจังหวะ ใช้คู่กับโหม่ง แต่เดิมจะผูกจิ้งฝาหนึ่งไว้มุมหนึ่งของรางโหม่ง เวลา ลูกคู่ตีโหม่งจะใช้จะใช้มือข้างหนึ่งตีจิ้งควบคู่ไปด้วย

12. ฉาบ

ฉาบเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ทำด้วยโลหะ เหมือนกันคล้ายจิ้ง แต่หล่อให้บางกว่า ฉาบมี 2 ชนิดคือ “ฉาบเล็ก” และ “ฉาบใหญ่” ฉาบเล็ก มีขนาด ที่วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 12-14 ซม. ส่วนฉาบใหญ่มีขนาดที่วัดผ่าน ศูนย์กลางประมาณ 24-26 ซม เวลาบรรเลงใช้ 2 ฝ่ามาตีกระทบกัน ให้เกิดเสียงตามจังหวะ เมื่อฉาบทั้งสองข้าง

กระทบกันขณะตีประกบกันก็ จะเกิดเสียง “ฉาบ” แต่ถ้าตีแล้วเปิดเสียงก็จะได้ยินเป็น แฉ่ง แฉ่ง

13. กรับ

เครื่องดนตรีที่เรียกว่า กรับนั้นมีอยู่ 3 ชนิดด้วยกัน คือ กรับคู่ กรับพวง และ กรับเสภา กรับคู่นั้น ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก เหลาให้เรียบและเกลี้ยงอย่าให้มีเสี้ยน มีรูปร่างแบนตามซีกไม้ไผ่ หนาตามขนาดของเนื้อไม้ยาวประมาณ 40 ซม ทำเป็น 2 อันหรือเป็นคู่ ใช้ตีให้ผิวกระทบกัน

ทางด้านแบนเกิดเป็นเสียง “กรับ” กรับพวง เป็นกรับชนิดหนึ่งตอนกลางทำด้วยไม้บางๆหรือแผ่นทองเหลือง หรือหาหลายๆอันและทำไม้แก่น 2 อันเจาะรูตอนหัวร้อยเชือกประกบไว้ 2 ข้างเหมือนด้ามพัด เวลาตีใช้มือหนึ่งถือตรงหัวทางเชือกกร้อย แล้วฟาดลงไปที่ฝ่ามือหนึ่ง

เกิดเป็นเสียงกรับขึ้นหลายเสียง จึงเรียกว่ากรับพวงใช้เป็นอันตัสัญญาณเช่นในการเสด็จออก
ในพระราชพิธี ของพระเจ้าแผ่นดิน

เจ้าพนักงานจะ “รัวกรับ” และใช้กรับพวงดีเป็นจังหวะ ในการขับร้อง เพลงเรือ
ดอกสร้อยและใช้บรรเลงขับร้องในการแสดง นาฏกรรมด้วย กรับเสภา ทำด้วยไม้แก่น เช่นไม้
ชิงชัน ยาวประมาณ 20 ซม หนาประมาณ 5 ซม เหลาเป็นรูป 4 เหลี่ยมแต่ลบเหลี่ยม ออก
เพื่อมิให้บาดมือและให้สามารถกลิ้งตัวของมันเองกลอก กระทบกันได้โดยสะดวก ใช้บรรเลง
ประกอบในการขับเสภา เวลาบรรเลงผู้ขับเสภาจะใช้กรับเสภา 2 คู่ รวม 4 อัน ถือเรียงกันไว้
บนฝ่ามือของตนข้างละคู่ กล่าวขับเสภาไปพลาง มือทั้ง 2 ข้างก็ขยับกรับแต่ละข้างให้กลอก
กระทบกันเข้าจังหวะ กับเสียงขับเสภา จึงเรียกกรับชนิดนี้ว่า “กรับเสภา”